

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра статистики

Допущено до захисту
Завідувач кафедри
Підгорний А.З.

_____ (підпис)

“ ____ ” _____ 2019р.

**КВАЛІФІКАЦІЙНА робота
на здобуття освітнього ступеня магістра**

зі спеціальності 051 «Економіка»

за магістерською програмою професійного спрямування
«Статистика бізнесу»

на тему: **«Оцінювання рівня життя населення України за регіонами»**

Виконавець:

студент VI курсу обліково-економічного
факультету

Чумаченко Н.В.

(прізвище, ім'я, по батькові)

_____ /підпис/

Науковий керівник:

Доцент, к.е.н.

Вітковська К.В.

(прізвище, ім'я, по батькові)

_____ /підпис/

ОДЕСА – 2019

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СТАТИСТИЧНОГО ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ ЖИТТЯ	6
1.1. Сутність понять рівень життя та якість життя населення.....	6
1.2. Індикатори рівня і показники якості життя населення.....	11
РОЗДІЛ 2. СТАТИСТИЧНЕ ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ.....	21
2.1. Основні показники аналізу рівня життя	21
2.2. Оцінка рівня життя за допомогою статистичних методів.....	26
2.3. Регіональний аспект дослідження рівня життя.....	35
РОЗДІЛ 3. МОДЕЛЮВАННЯ ПРОЦЕСІВ РІВНЯ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ.....	49
3.1. Кореляційно-регресійний аналіз в статистиці.....	49
3.2. Оцінка впливу факторів на рівень життя за допомогою кореляційно-регресійного аналізу.....	55
3.3. Шляхи підвищення рівня життя населення України в умовах сучасності.....	60
ВИСНОВКИ	69
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	71
ДОДАТКИ	73

ВСТУП

На сучасному етапі розвитку суспільства проблеми рівня та якості життя населення і фактори, що визначає їх динаміку стають дуже важливими. Хід їхнього вирішення багато в чому залежить від напряму їх подальших перетворень у країні та є кінцевим у розрахунку політиці, а отож у економічній стабільності суспільства. Вирішення цих проблем вимагає чіткої політики, виробленої державою, центральним елементом якої була б людина її добробут та її фізичне і соціальне здоров'я.

Дослідження рівня та якості життя населення в Україні є актуальними в умовах сьогодення. Адже наша держава переживає складний період соціально-політичного та економічного розвитку, воєнний конфлікт на Сході, який поглиблює кризу в країні та збільшує соціальне розшарування суспільства, що призвело до різкого незадоволення населення своїм рівнем життя. Саме тому проблематика визначення базових критеріїв рівня та якості життя, створення системи відповідних показників та обґрунтування практичних шляхів їх покращення втрачають актуальності. Вагомого значення набуває постійне удосконалення системи оцінювання якості життя населення, науково-методичних підходів до побудови адекватної соціальної політики в умовах викликів сьогодення, пошук шляхів підвищення рівня та якості життя.

Теоретичні засади науки про рівень та якість життя, сформувалися ще в роботах А. Сміта, та Д.Рікардо. В працях вітчизняних науковців проблема формування, регулювання і підвищення якості життя населення присвячені дослідження таких вчених, як О.А. Грішнова, Н.П. Баранова, В.С. Васильченко, А.М. Гриненко, В.В. Гошовська, О.І.Завидівська та ін. У працях науковців обґрунтовуються, в першу чергу фундаментальні напрями розвитку соціальної економіки, формування доходів, оцінювання підвищення рівня та якості життя населення. Крім того дослідження проблем бідності та рівня життя населення в Україні набуває дедалі більшого значення з погляду виявлення соціально уразливих груп населення та створення ефективно діючої соціальної політики.

Серед вчених, які досліджували проблеми надмірної диференціації в доходах населення, поширення бідності та зниження життєвого рівня населення в перехідний період в Україні потрібно виділити праці І.М. Бабака, Н.П.Борецької, А.Г. Гвелесіані, В.М. Гейця, О.А. Грішної, Е.М. Лібанової, О.Ф. Новікової, О.І. Амоші, В.П. Антонюк, І.В. Качалової, Н.С. Власенко, В.О. Мандибури, І.М. Миценка, М.М. Руженського, В.М. Новікова, Н.М. Холода, Л.С. Шевченко. У роботах зазначених вище вчених досліджуються як методичні підходи до визначення бідності, так і особливості прояву цього явища в Україні та його наслідки.

Метою випускної роботи є дослідження теоретичних і практичних аспектів статистичного оцінювання рівня життя населення, та аналіз сучасного стану та визначення основних напрямів підвищення рівня та якості життя населення України.

Відповідно до мети були поставлені наступні **завдання**:

1. Розглянути поняття рівня та якості життя населення в сучасній науці;
2. Обґрунтувати методичні підходи до оцінки рівня та якості життя населення;
3. Розглянути сучасні категорії рівня життя населення;
4. Оцінити рівень життя населення України за допомогою економіко-статистичних показників;
5. Проаналізувати диференціацію регіонів України за рівнем життя населення;
6. Оцінити вплив найбільш важливих чинників на рівень життя населення;
7. Виявити тенденції що характеризують рівень та якість життя населення України;

8. Визначити напрями підвищення рівня та якості життя населення України в умовах сучасності.

Об'єктом дослідження є рівень життя населення.

Предметом дослідження є кількісно-якісна характеристика рівня життя населення та його статистичне оцінювання.

Методи дослідження: у процесі дослідження були використані загальнонаукові прийоми та методи наукового пізнання. Серед них метод групування, порівняння та узагальнення економічних показників для дослідження тенденцій і закономірностей рівня життя населення; метод системної оцінки для з'ясування базових теоретичних аспектів рівня життя; метод теоретичного узагальнення і порівняння для розкриття ролі якості життя населення в економіці країни.

Інформаційну базу дослідження складають: офіційні статистичні дані державної служби статистики України, публікації Організації Об'єднаних Націй, роботи вітчизняних і зарубіжних вчених, періодичні наукові видання, інтернет-ресурси.

Структура роботи. Випускна робота складається зі змісту, вступу, трьох розділів, висновків, містить список використаної літератури та додатки.

ВИСНОВКИ

У даній роботі проаналізовано рівень та якість життя населення України, а також проблеми всі старі та шляхи їх вирішення. Результати проведеного дослідження дозволяють сформулювати такі висновки.

Рівень життя - це комплексна соціально-економічна категорія, яка відображає рівень розвитку фізичних, духовних і соціальних потреб, ступінь їх задоволення і умови в суспільстві для розвитку і задоволення цих потреб.

Поняття якість життя набуває ширшого значення його пов'язують задоволенням життя, матеріальним добробутом, відчуття особистого щастя, професійне реалізацією, вміння вирішувати житлові проблеми та справлятися зі стресами, а також рівнем задоволення життєвих потреб та досягнення цілей. Найбільш відомим та поширеним підходом до оцінки та аналізу якості життя й розрахунок комплексного показника - індекс людського розвитку.

Оцінюючи рівень життя в Україні в 2018 році, Можна сказати що індекс людського розвитку за останні 10 років зріс на 3,6 %. Та на сьогодні займає лише 88 місце. Що стосується складових індексу людського розвитку, а саме тривалості життя вона зросла за 10 років лише на 5,6%. Крім того за останні 10 років зросла тривалість навчання, хоча ці зміни були незначними. Найбільше зростання відбулося за таким показником як валовий національний продукт на душу населення, який за останні 10 років зріс більше ніж на 20%. За даними показника індексу людського розвитку Україна визначається як країна з середнім рівнем людського розвитку, та з кожним роком втрачає свої позиції.

На рівень життя в Україні також суттєво вплинула бідність, за останні 10 років її рівень знизився на 16,9%. Негативні зміни відбулись також за демографічними показниками як народжуваність, на сьогодні вона компенсує смертність лише на 51%. При цьому найнижчий рівень народжуваності притаманний Донецькій, Луганській, Сумській та Харківській областях, а найвищий Волинський, Дніпропетровський, Закарпатський та Рівненській.

Негативно вплинув на рівень життя а рівень безробіття який в останні роки знову почав зростати якщо в 2013 році віе складав лише 7,7%, то вже у 2017 досяг 9,8% . Резко за останні декілька років зріс рівень інфляції в Україні 2015 році всі він досяг рекордної позначки 43,3%. Через це значно скоротилась реальна заробітна в 2015 плата вона склала лише 77,80% від рівня 2014 року, невелике покращення відбулось у 2017 році - 120,8%.

Оцінивши рівень життя за регіонами України можна зробити такі висновки: найвищий індекс людського розвитку спостерігався в Чернівецькій області (4,229), а найнижчий в Кіровоградській(3,526).найбільше значення ВРП на душу населення у 2016 році спостерігалось у місті Києві (191736 грн.), Полтавській (81145 грн.) та Дніпропетровській (75396 грн.) та Київській (74216 грн.) областях, а в 2017 мали найбільше ВРП ті самі області Полтавська (106248 грн.),Дніпропетровська(97137 грн.), Київська (90027грн.) та м. Київ (2386222 грн.) В Луганській, Чернівецькій та Закарпатській областях, навпаки – ВРП на душу населення був найнижчим, у 2016 році, ця ситуація залишилась незмінною і у 2017 році.Середньомісячна заробітна плата одного працівника в Україні у 2017 році становила 7104 грн., що в 2,7 рази перевищує прожитковий мінімум. Лише в двох областях та місті Києві цей показник перевищує середнє значення по країні. Доходи населення України у 2018 році становили 3,219 трлн грн, розрахунку на одну особу - 57,9 тис. грн. Реальні доходи (з урахування інфляції) за рік збільшилися на 9,9%.Найвищий рівень доходу зафіксований у Києві, а найнижчі доходи в Донецькій (31,9 тис. грн) і Луганській (20,6 тис. грн) областях.

Щодо економічної ситуації,тут відбувається різке зростання інфляції в країні,що спричиняє збільшення розриву між реальною та номінальною заробітною платою.

Основними причинами низького рівня життя населення України залишаються:

- низький рівень соціальних стандартів та гарантій, а саме, занижений розмір прожиткового мінімуму, відтак і мінімальної заробітної плати, розмірів соціальної допомоги);
- заборгованість із виплат заробітної плати;
- високий рівень безробіття серед молоді та ін.

Вирішення проблеми в Україні потребує розробки системи комплексних науково – обґрунтованих і більш дієвих заходів, які повинні враховувати профіль, специфіку та особливості формування і поширення бідності, причини її виникнення та засоби її подолання, а саме нової, більш дієвої Стратегії подолання бідності та механізмів її реалізації.

Завдання держави передбачає поетапне покращення рівня життя шляхом забезпечення доступу до продуктивної зайнятості, підвищення доходів від зайнятості та виплат в системі державного соціального страхування, удосконалення регіональної політики, підтримки належного рівня та якості життя найуразливіших категорій громадян, попередження бідності серед внутрішньо переміщених осіб.

Розв'язання проблеми передбачається за такими напрямками:

- 1) відновлення виробництва та стимулювання економічного зростання;
- 2) сприяння зайнятості населення та розвитку ринку праці;
- 3) удосконалення механізму оплати праці та соціального діалогу якісно-нових чинників створення умов для гідної праці;
- 4) розвиток системи соціального страхування; удосконалення пенсійної системи;
- 5) реформування системи соціального захисту;
- 6) соціальна підтримка сімей, дітей та молоді;
- 7) поліпшення медичного обслуговування населення;
- 8) удосконалення методологічних підходів до оцінки бідності та проведення моніторингу ефективності виконання програми.

Соціальна нерівність та низький рівень життя населення має значні негативні наслідки, серед яких одним із головних є зниження людського потенціалу країни, особливо в сфері освіти та охорони здоров'я. Така ситуація не лише негативно позначається на поточній соціально-економічній ситуації, а є перешкодою для подальшого національного розвитку. Тому подолання соціальної нерівності є однією з найголовніших цілей для сучасної України, від досягнення якої значною мірою залежить успішність її подальшого соціально-економічного розвитку.

Список використаної літератури

1. Документи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zavantag.com/docs/986/index-23380.html?page=3>
2. Барановский М.О. Методические подходы к оценке уровня жизни населения Украины / М.О. Барановский // – Луцк, 1993. – С.38-40 (Современные проблемы географии населения Украины).
3. Воронкова О.В. Подходы к определению и измерению бедности / О.В. Воронкова //– Ростов-на-Дону: Ростовский государственный университет, 2007. – С.147-154 – (Экономический вестник Том 5 №3).
4. Голубенко И.Е. Критерии уровня бедности / Голубенко И.Е. // – М.: Изд-во РАГС, 2006. – 137с. (Государственное строительство и право; вып. 18.).
5. Ратгайзер В.М. Стоимость жизни и ее измерение / В.М. Ратгайзер, С.Н. Шпилько //– М.: Финансы и статистика, 1991. – 218с.
6. Ржаницына Л.С. Вопросы теории и практики сокращения бедности в России / Л.С.Ржаницына //– М.: Аналитическое управление Аппатата Совета Федерации, 2003.– 94с. (Аналитический вестник №20 (213))
7. Топчієв О.Г. Суспільно-географічні дослідження: методологія, методи, методики: Навчальний посібник. / О.Г. Топчієв // Одеса: Астропринт, 2005. – 632с.
8. Федотовская Т.А. Социальные аспекты проблемы бедности в современной России/ Т.А. Федотовская // – М.: Аналитическое управление Аппатата Совета Федерации, 2003. – 94с. (Аналитический вестник №20 (213))
9. Черенько Л.М. Проблеми бідності в Україні: методи визначення та напрями подолання: автореф.дис.на здобуття наук.ступеня канд.. екон. наук: спец. 08.09.01 «Демографія, економіка праці,соціальна економіка і політика» / Л.М Черенько // – Київ, 2000. – 19с.
10. Документи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zavantag.com/docs/986/index-23380.html#257263>

11. Мармоза А.Т., Теорія статистики. Підручник для студентів вищих навчальних закладів.: Київ «Центр учбової літератури», 2013. – 593 с
12. Соціальна статистика. Практикум для студентів 4 курсу денної форми навчання спеціальності «Прикладна статистика». Укл. О.В.Самотоєнкова, Ю.О.Ольвінська. – Одеса: ОДЕУ, ротапінт, 2009 р. – 102 с.
13. Єлісеєва І.І., Соціальна статистика: Підручник для студентів вищих навчальних закладів які навчаються за спеціальністю «Статистика».: Москва «Финансы и статистика», 2003. – 480 с.
14. Лугінін О.Є. Статистика: Підручник. 2-е видання, перероблене та доповнене – К.: Центр учбової літератури, 2007 – 608 с. –ISBN 978-966-364-441-1
15. Чуприна О. О. Соціальна нерівність і бідність в Україні [Текст] / О. О. Чуприна // Вісник Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого. Серія : Економічна теорія та право : зб. наук. пр. / Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. – Х. : Право, 2011. – № 2 (5). – С. 57–6
16. Черненко С.М. Трансформація заходів державного впливу на формування доходів населення в Україні // Науковий Вісник Академії муніципального управління:Зб. наук. праць. Серія «Економка». – 2009– Вип. 7. – С. 30–39.
17. Підгорний А. З. , Вітковська К. В. Деякі методологічні аспекти оцінки життєвого потенціалу населення на регіональному рівні/ А.З. // Вісник соціально-економічних досліджень. Вип. 30 / Одес. держ. екон. ун-т. – Одеса: ОДЕУ – 2008. №30.– С. 308-314.
18. «Про затвердження Методики комплексної оцінки бідності» [Електронний ресурс] / Наказ МСП №629 від 8.10.2012. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1785>.
19. Стратегія подолання бідності: Указ президента України від 15 березня 2001 у // Соціальний захист. – 2001. – №9(39). – С. 4-11.
20. Макарова Н.В. Статистика в Excel : учеб. пособие / Н. В. Макарова, В. Я. Трофимец. – М. : Финансы и статистика, 2002. – 368 с.
21. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим

доступу : www.ukrstat.gov.ua

22. Соціалізація відносин у сфері праці в контексті стійкого розвитку :

монографія / [А. М. Колот, О. А. Грішнова, О. О. Герасименко та ін. – К. : КНЕУ, 2010. – 348 с.

23. Лібанова Е. М. Бідність населення України: методологія, методика та практика аналізу: монографія / Е. М. Лібанова. – К. : КНЕУ, 2008. – 328 с.

24. Холод Н. М. Розподіл доходів та бідність у перехідних економіках: монографія / Н. М. Холод. – Л. : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2009. – 442 с.

25. Статистичний щорічник України

26. Статистичний збірник «Витрати і ресурси домогосподарств України»

27. Статистичний збірник "Економічна активність населення України"

28. www.ukrstat.gov.ua

29. http://do.rksi.ru/library/courses/stat/tema1_1.dbk.

30. <http://minfin.com.ua/>

31. Человеческое развитие: новое измерение социально-экономического прогресса. Учебное пособие под общей редакцией проф. В. П. Колесова, 2-е издание, доп. и переработанное. – Москва: Права человека, 2008. – 636 с.

32. Підгорний А. З. Статистичні методи в управлінні розвитком регіону : монографія // А. З. Підгорний, О. В. Самоуськова, О. Г. Милашко та ін. – Одеса : ФОП Гуляєва В. М., 2016. – 218 с

33. Olvinskaya J. O. Dynamics of indicators of human development in Ukraine / J. O. Olvinskaya // Economics, management, law: realities and perspectives: Collection of scientific articles. - Les Editions L'Originale, Paris, France. 2016. - P. 265-269.

34. Ольвінська Ю. О. Проблеми соціально-економічного розвитку країн Євросоюзу / Ю. О. Ольвінська // Наукові проблеми господарювання на макро-, мезо- та мікроекономічному рівнях: Міжнародна науково-практична конференція (Одеса 22- 23.04.2015). – Одеса: ОНЕУ, 2015. – С. 18-21.

35. Методика вимірювання регіонального людського розвитку – Київ, 2012. – 50 с.

36. Регіональний людський розвиток. Статистичний бюлетень. – Київ: Державна служба статистики України, 2018. – 72 с.
37. Ольвінська Ю. О. Диференціація регіонів України за рівнем людського розвитку / Ю. О. Ольвінська // Economics, management, law: problems and prospects: Collection of scientific articles. - United Kingdom: Agenda Publishing House, 2015.- Vol. 1. – P. 350-353.
38. *Рівень життя населення в умовах сучасності* [Текст] / Чумаченко Н.В., Вітковська К.В. // Статистика – інструмент соціально-економічних досліджень : збірник наукових студентських праць. Випуск 6. Частина I – Одеса, ОНЕУ. – 2019. – С. 57 – 65